

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lednings- och verksamhetsstöd

Vår handläggare

Andreas Karlsson

*Antagen av vård- och omsorgsnämnden 2021-09-30, § 87**Reviderad av vård- och omsorgsnämnden 2024-04-25, § 49*

Ändrad kommunal timersättning till externa utförare för personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) från 2024-04-01

Bakgrund

Personlig assistans kan ges genom kommunen med stöd av LSS eller genom Försäkringskassan enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB).

Av 9 § 2 p. LSS följer att kommunen kan ge personlig assistans i form av biträde av personlig assistent eller som ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans.

Biträde av assistent och ekonomiskt stöd

Biträde av personlig assistent innebär att kommunen ansvarar för att bistå den assistansberättigade med personlig assistent. Under de omständigheterna är kommunen utförare av insatsen. Den assistansberättigade kan också välja att i stället motta ekonomisk ersättning till skäliga kostnader. Det innebär att den assistansberättigade antingen själv agerar arbetsgivare till assistenterna eller köper assistansen av en assistansanordnare.

Assistansersättning

Den statliga assistansersättningen regleras genom ett av regeringen årligen fastställt schablonbelopp. För året 2021 uppgår schablonbeloppet till 315 kronor per assistanstimme. Ersättningen betalas ut med samma belopp per timme oavsett vilka kostnader som den assistansberättigade har för assistansen. Ersättningen är avsedd att täcka kostnader för:

- Löne- och lönebikostnader** - samtliga lönekostnader och kostnadsersättningar till anställda, lagstadgade sociala avgifter, särskild löneskatt, premier för försäkringar, skattepliktiga förmåner och andra liknande ersättningar och kostnader.
- Assistans- och utbildningsomkostnader** - kostnader för personliga assistenter i samband med gemensamma aktiviteter utanför bostaden. Som exempel kan nämnas resekostnader för assistenterna samt inträdesavgifter och liknande kostnader för assistenter vid aktiviteter tillsammans med den assistansberättigade.

Med utbildningsomkostnader avses kostnader för kurser, lärare och föreläsare samt lokaler för utbildning och fortbildning av assistenter och assistansberättigade. Vidare avses kostnader för handledning av assistenter utöver lönekostnader för assistenterna.

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lednings- och verksamhetsstöd

- Kostnader för arbetsmiljöinsatser** - kostnader för att stärka arbetet för en god arbetsmiljö för de personliga assistenterna. Till exempel kostnader för hjälpmedel av enklare slag, kostnader för att lösa arbetsmiljöfrågor, insatser för att möjliggöra personalens hygien och för att ordna med jourrum till assistenten. Assistansersättningen bör inte täcka kostnader för andra hjälpmedel än kostnader för enklare arbetstekniska hjälpmedel som exempelvis handskar och förkläden.
- Personalomkostnader** - kostnader för företagshälsovård, friskvård, kaffe, hudkräm, tvål och liknande till assistenterna samt personalarrangemang, personaldagar och liknande aktiviteter.
- Administrationskostnader** - kostnader för att administrera assistansen. Det kan till exempel handla om kostnader för köp av administrativ hjälp, inventarier, resor, revision, företagsförsäkringar samt kostnader till arbetsgivar- och branschorganisation eller liknande.

Fördelning av kostnader

Någon aktuell uppställning rörande hur assistansersättningen beräknas i de olika delarna ovan kan vård- och omsorgsförvaltningen inte finna. Enligt Riksförsäkringsverkets (RFV) tidigare allmänna råd (RAR 2002:6, numera upphävt) gällde att ersättningen fördelades på så sätt att löne- och lönebikostnader skulle omfatta minst 87 procent av schablonbeloppet. Övriga 13 procent skulle fördelas som följande (FKAR 2010:14):

- administrationskostnader, 5-8 procent,
- utbildningsomkostnader, 2-3 procent,
- assistansomkostnader, 1-2 procent,
- arbetsmiljöinsatser och personalomkostnader, 1-2 procent.

Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader

Någon bestämmelse som närmare reglerar den ersättning som kommunen ska utge för personlig assistans enligt LSS finns inte. Kommunens skyldighet att utge ersättning avser dock samma slags kostnader som den statliga assistansersättningen. Enligt rättspraxis (HFD 753-756-16) gäller att kommunens skyldighet att utge ersättning avser de verkliga kostnaderna för assistansen i den mån de kan bedömas som skäliga.

Katrineholms kommun betalar ut ersättning motsvarande det statliga schablonbeloppet.

Andra kommuner

Många kommuner har övergått från att använda den statliga schablonen till att använda egna beräkningsmodeller eller att betala ut den verkliga kostnaden. Efter en genomgång av några olika modeller kan konstateras att det är två huvudsakliga frågor som varit avgörande för konstruktionen; anhöriga som anställda och omfattning av obekväm arbetstid. Anhöriga som anställda innebär som regel mindre kostnader för bland annat arbetsmiljöinsatser och personalomkostnader. Personlig assistans under natten innebär högre lönekostnader till följd av obekväm arbetstid.

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lednings- och verksamhetsstöd

Beräkningsmodell

Det finns anledning att differentiera det ekonomiska stödet som utges till skäligen kostnader för personlig assistans som utförs av assistansanordnare. Den omständighet som framstår som mest avgörande för de kostnader som uppstår för personlig assistans är omfattningen av obekväm arbetstid. Förslaget är därför att ersättning motsvarande den statliga schablonen för assistansersättning vidare ska tillämpas för assistansberättigade som till någon del har behov av personlig assistans under dygnsvilan. Förutsättningen att få ersättning motsvarande schablonen är att beslut om assistans under dygnsvilan föreligger och att assistans också faktiskt utförs under natten. I övrigt ska ett kommunalt timbelopp utges. Mest lämpligt skulle enligt förvaltningen vara att betala ut de verkliga kostnaderna. Det skulle dock kräva omfattande administrativa utredningsinsatser.

Löne- och lönebikostnader

Kommunens snittliga grundlön per timme för personlig assistans uppgår till 151,77 kronor. Privatanställdas medeltimlön var för året 2020 144,30 kronor. Under samma år steg kommunalt anställda personliga assistenters lön med 2,1 procent i förhållande till 0,6 för privat anställda (www.statistikdatabasen.scb.se). Användandet av den kommunala grundlönen per timme för beräkning av ekonomiskt stöd får därmed anses som väl lämpad. Utöver grundlön bör ersättning tilläggas för den obekväma arbetstid som följer av utförandet av personlig assistans. Den senast uppdaterade uppgiften av hur stor andel av arbetstiden som kan anges som obekväm kan hämtas från SKR (cirkulär 14:47, upprättat 2013), 11,5 procent. Uppgiften utgår från statistik från SCB och uppgifter från RFV. Även om uppgiften inte är uppdaterad sedan 2013 kan nämnas att det enligt SKR:s motsvarande cirkulär för åren 2002-2013 legat konstant i den omfattningen. Semesterlönetillägg uppgår till 13 procent utifrån Försäkringskassans beräkning av schablonbeloppet. Arbetsgivaravgiften är lagstadgad och omfattar 31,42 procent. De flesta arbetsgivare erbjuder tjänstepension. Tjänstepensionens storlek varierar utifrån vilket avtal den anställde omfattas. Arbetsgivaren betalar normalt 4,5 procent av lönen i tjänstepension upp till ett visst tak. Därefter betalas 30 procent av lönen avseende det överskjutande beloppet. En uppskattad ersättning kan därför uppgå till 6 procent.

Övriga kostnader

Eftersom att kostnaden för löne- och lönebikostnader sammanlagt ska omfatta 87 procent av det totala schablonbeloppet som utges för assistansersättning kan övriga kostnader beräknas till resterande 13 procent, således för administration, omkostnader, utbildning och arbetsmiljöinsatser.

Det kommunala timbeloppet föreslås beräknas enligt följande

Skälighetsersättning för personlig assistans 2021, kronor per timme	
Löne- och lönebidrag	
Grundlön	151,77 kronor
OB-tillägg	17,45 kronor
Semesterlönetillägg	22,00 kronor
Summa	191,22 kronor
Arbetsgivaravgift	60,10 kronor
Pensionsavgifter	11,47 kronor
Summa	71,57 kronor
Summa löne- och lönebidrag	262,79 kronor
Övriga kostnader	39,27 kronor
Summa totalt	302,06 kronor

Beräknat belopp ovan avrundas till 302,10 kronor per assistanstimme. Timbeloppet uppgår till 314,50 kronor per assistanstimme efter höjning under 2023. De olika delarna som ingår i beräkningen ska inte betraktas som isolerade kostnadsposter, utan gemensamt utgöra ramen för ersättningen.

Eftersom kommunens skyldighet avser de verkliga kostnaderna för personlig assistans finns möjligheten för den assistansberättigade att ansöka om en annan ersättning än den kommunala timersättningen. Den assistansberättigade ska i samband med yrkandet redovisa de verkliga kostnaderna för assistansen. Kommunen ska då göra en individuell prövning av kostnadens skälighet.

Vid tillfällig utökning av personlig assistans har kommunen ansvar att faktiskt tillhandahålla assistansen och att finansiera den. Det gäller oavsett om grundbeslutet om assistans utgår från SFB eller LSS. Kommunen har då bland annat ett ansvar att ersätta de merkostnader som uppstår vid ordinarie assistents sjukdom eller vård av barn. I sådana fall ska kommunen ersätta de verkliga kostnaderna. Någon timersättning ska alltså inte tillämpas i den situationen. Kommunen har sedan tidigare en rutin för hantering av ersättning vid ordinarie assistents sjukdom.

Eftersom att timersättningen avser att gälla vid anlitan av assistansanordnare gäller för assistansberättigade som själva väljer att vara arbetsgivare att det är de verkliga kostnaderna som ska ersättas. Ett införande av kommunal timersättning omfattar därför inte de som väljer att vara arbetsgivare.

Uppräkningstidpunkt

Regeringen beslutar årligen om höjning av schablonbeloppet för assistansersättning. Kommunalt timbelopp som utges motsvarande schablonbeloppet för assistansersättning höjs därmed samtidigt och i samma omfattning.

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lednings- och verksamhetsstöd

När det gäller det kommunala timbeloppet som ges assistansberättigade som inte har behov av hjälp under natten ska uppräknings, i enlighet med nämndens tidigare beslut, göras utifrån Kommunals kollektivavtal. Eftersom avtal som regel inte börjar gälla den 1 januari varje år blir det i praktiken fråga om två uppräkningsstidpunkter. Därtill förekommer att det avtal som ska ligga till grund för höjningen fastställs i efterhand och därför gäller retroaktivt. Det i sig har inneburit en osäkerhet för assistansberättigade och anordnare gällande tidpunkt för uppräknings, vilken ersättning som kommer att gälla och när den höjda ersättningen kan utbetalas. När avtal gäller bakåtkverkande behöver kommunen också fatta beslut om uppräknings av timbeloppet retroaktivt. Det medför en omfattande administration för assistansanordnare och för kommunen. Den retroaktivt höjda ersättningen innebär att anordnare måste administrera kompletterande fakturering och kommunen tilläggsutbetalningar.

För att öka förutsägbarheten och minska administrationen föreslår vård- och omsorgsförvaltningen ändringar rörande hur det kommunala timbeloppet ska höjas. Förvaltningen föreslår att höjningen, för båda former (nivåer) av timbeloppet, ska följa den procentuella höjning som gäller för assistansersättningens schablonbelopp. Även att tidpunkt för höjning ska motsvara den tidpunkt då schablonbeloppet för assistansersättning höjs. På det sättet kan båda timbeloppen ändras vid samma tidpunkt och följa samma utveckling.

Andreas Karlsson

1:e handläggare